Rok III. Kraków, dnia 18 maja 1929 r. Nr. 4.

DODATEK PEDAGOGICZNO-DYDAKTYCZNY

DO DZIENNIKA URZĘDOWEGO KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO KRAKOWSKIEGO.

Tematy do ćwiczeń w mówieniu.

KLASA III. (Dokończenie).

Opis artystyczny najbliższej okolicy, godnych uwagi miejscowości, znanych wszystkim. Opis panoramy miasta, okolicy, rzeki, jeziora, stawu itd. (z wyższego punktu). Jesień w parku. Moja przechadzka po lesie. Przejażdżka łódką, statkiem, koleją w jesieni.

Dlaczego się modlę? Udowodnić na przykładach, że „człowiek nietylko chlebem żyje".

Obowiązki ucznia wobec szkoły i kolegów, wobec rodziców. Przepisy dla samorządu klasowego. Jak postępować powinien przyjaciel? Dlaczego kłamstwo jest wstrętne?

Co to jest szczęście mojem zdaniem? Kiedy się uważałem za szczęśliwego? Dlaczego bogactwo nie daje szczęścia? Mój najszczęśliwszy dzień.

Opis szczegółów w kościołach miejscowych, opis gmachów, obrazów itd.

Przykłady cichego bohaterstwa ludzi zwyczajnych (z nauki szkolnej, z lektury domowej i z życia). Odznaczenie krzyżem „Virtuti militari". (Powiastka). Czyny ucznia ochotnika. Pożar. Jak się chłopiec zachował?

O czem myślę, kiedy jestem sam? Dlaczego lubię się bawić z kolegami? Co mnie ciągnie na wieś? Czego się spodziewam podczas wakacyj?

KLASA IV.

Program ćwiczeń w mówieniu:

Krótkie przygotowane, czasem również nieprzygotowane wypowiedzenia się, opisy i opowiadania, oparte na obserwacji zjawisk zewnętrznych i przeżyciach własnych, jak również streszczenia i sprawozdania z lektury, przebiegu lekcyj i osiągniętych na nich wyników.

Tematy ćwiczeń w mówieniu.

UWAGA. Nawiązywać do wszelkich lektur i nauki szkolnej, gdzie tylko można.

Moja choroba. Mój sen. Jak sobie można zdobyć miłość, zaufanie ludzi. Mój ostatni tydzień. Dziecinne lata studenta. Opowiadanie studenta o sobie samym.

Wiesław — Brodzińskiego.

Mój pierwszy taniec. Na weselu. Na wieczorku szkolnym. Co sobie przypominam z lat dziecinnych. Spotkanie Wiesława z cesarskimi żołnierzami. Opowiadanie Haliny o swoich losach.

Dlaczego należy bronić ziemi? Niebezpieczeństwo kolonizacji niemieckiej. Wartość ziemi w życiu gospodarczem. Na czem się opiera polskość kresów.

Artystyczne, nastrojowe opisy przyrody, jej zjawisk, wpływu i zależności od stanu duchowego podmiotu.

Jak dostałem się do szkoły? Co szkole zawdzięczam? Jaki powinien być stosunek mój do tych, którzy się nie uczą? Jakie cechy powinienem w sobie wyrabiać?

Marnotrawstwo.

Potrzeba oszczędności, przedsiębiorczości, wybór zawodu. Zwalczanie szeregu wad.

Znaczenie rzemiosł. Rzemiosło a fabryki. Wartość i znaczenie pracy fizycznej. Co musi rzemieślnik umieć? Rola rzemieślnika dawniej a dziś.

Szkodliwość alkoholu. (Wyzyskać broszurki, tablice anti-alkoholiczne. Społeczne ujęcie kwestji. Tematy dla harcerzy).

Konieczność unikania krzywdy. Zwalczanie egoizmu. Twórcza potęga miłości. Na czem polega wyższość altruizmu?

Potrzeba oświaty na wsi. Przykłady bohaterskich czynów z życia przeciętnych ludzi.

Potrzeba karności.

Rola, jaką spełniają wielcy ludzie w narodzie. Forma czci dla nich. Wielcy ludzie jako wzór.

Konieczność walki z trudnościami życia. Wiara w przyszłość. Radość z życia. Plany na przyszłość. Zachęta do służby obywatelskiej. Umiłowanie pracy. Praca jako szczęście, ucieczka przed cierpieniami. — Znaczenie domu rodzicielskiego, rodzeństwa. Jak walczyć ze zwątpieniem? Czego należy szukać w przyszłości? Przygotowanie do życia. Fachowość (w miejsce dyletantyzmu). Potrzeba systematyczności, ścisłości, dokładności, obowiązkowości. Skutki braku oświaty, zadania młodzieży.

Ksiądz Piotr — Tetmajera.

Przedstawić śmierć Księdza Piotra w zimie. Przezwyciężanie złych skłonności. Możność wewnętrznej przemiany. Ojczyzna jako cel życia.

KLASA V.

Program ćwiczeń w mówieniu:

Krótkie przygotowane, czasem nieprzygotowane wypowiedzenia się, opisy i opowiadania, oparte na obserwacji zjawisk zewnętrznych i przeżyciach własnych, jak również streszczenia i sprawozdania z lektury, przebiegu lekcyj i osiągniętych na nich wyników.

Tematy ćwiczeń w mówieniu.

UWAGA. Nawiązywać do wszelkich lektur i nauki szkolnej, gdzie tylko można.

Reduta Ordona.

Jak sobie wyobrażasz bitwę? Rola i zadania „Czerwonego Krzyża". Jaką pomoc może oddawać wojsku społeczeństwo? Jakie ślady w danej miejscowości pozostawiły po sobie zabory? Jakie znaczenie miały powstania?

Mohort.

Znaczenie kresów wschodnich dla Polski. Obowiązki Polaka wobec ojczyzny. (Od czego zależy dziś obrona kresów?).

Z Homera Odyssei.

Różnica między podstępem a zdradą (poprzeć przykładami). Powrót żołnierza z niewoli. Losy tułacze pewnej rodziny polskiej w czasie wojny. Prawo gościnności dawniej a dziś. Przedstaw znane ci wierzenia ludowe. Co uczeń zawdzięcza ojczyźnie? Wykazać, jak się może przejawić miłość ojczyzny u poszczególnych stanów, cechy wspólne, różne. W jaki sposób dawni Polacy okazywali swą miłość dla ojczyzny? Dlaczego płacimy podatki? Na czem polega szkodliwość złego obywatela?

Jak działa muzyka na człowieka? marsz, walc, oberek, polka? Opisz zwyczaje na wsi, w mieście, przesądy miejscowe.

Znaczenie świąt w życiu rodzinnem. Znaczenie tradycji w życiu narodu; dobre i złe jej strony. Na czem polega równość obywatelska?

Latarnik Sienkiewicza.

Dzieje latarnika przed otrzymaniem posady — w pierwszej osobie. Dalsze losy latarnika. Powrót latarnika do kraju. Opowiadanie konsula.

Która książka wywarła na ciebie najsilniejsze wrażenie, dlaczego, jakie były tego następstwa? Ambicja, duma, pogarda. Różnice. Złe i dobre strony samotności. O czem myślę, kiedy jestem sam?

Którego bohatera narodowego najbardziej cenisz i dlaczego?

Co zawdzięczam społeczeństwu i jak się mogę mu odwdzięczyć? Dlaczego należy się starać o jak najpełniejszy rozwój jednostki? Przedstaw obrazek społecznika. W jaki sposób mogę się najpełniej rozwinąć?

Jakie uczucia budzi w tobie wiosna? Wiosna a młodość.

Jaki jest cel mego życia? Jak połączyć szczęście osobiste ze szczęściem ogółu? Jak się należy przygotować do walki życiowej, jakiemi zasadami się kierować? Na czem polega życie podniosłe? Jakbym mógł te cele zrealizować podczas wakacyj?

KLASA VI — VIII.

Program ćwiczeń w mówieniu:

1) Swobodne zdawanie sprawy z obserwacyj zjawisk zewnętrznych, przeżyć własnych i lektury. Kl. VI—VIII.

2) Streszczanie obszerniejszych utworów, lub rozwijanie myśli zwięźle wyrażonych. Kl. VI—VIII.

3) Próby porównywania, charakteryzowania lub rozumowania w postaci krótkich referatów z posiłkowaniem się tekstem danego utworu, notatkami własnemi lub planem. Kl. VI.

4) Referaty, opracowane na podstawie wskazówek, udzielonych przez nauczyciela. Po referatach — dyskusja pod kierunkiem nauczyciela. Kl. VII—VIII.

5) Wygłaszanie przemówień bez posiłkowania się notatkami po uprzedniem przygotowaniu w domu lub obmyśleniu zadanego tematu w klasie. Kl. VIII.

Tematów do takich ćwiczeń jest mnóstwo tak wielkie, że byłoby trudno je wyliczyć. Niema zresztą tej potrzeby, gdyż polonistom są one dobrze znane, lub bardzo łatwo im przyjdzie je ułożyć, nawiązując do lektury i nauki szkolnej, czy też znaleźć w podręcznikach, wydaniach, sprawozdaniach każdego gimnazjum. Wymienię ich przeto niewiele — przykładowo, a mianowicie:

Rozwój uczucia w Trenach. Stany psychiczne w Trenach. Ich prawdziwość. Jakie myśli, poglądy, czy tendencje naszych poetów i pisarzy dawniejszych można powiązać z życiem współczesnem? Rozwinąć je i uzasadnić. Wnioski stąd. Czy krytyka Starosty w Powrocie posła jest budująca? Pierwiastek ludowy w balladach Mickiewicza. Wartość haseł filomatycznych w chwili dzisiejszej. W związku z Sonetami Krymskiemi do wyboru: Wrażenia podczas wycieczki w góry, nad morze i refleksje z niemi związane.

Przeczytawszy Farysa, odtworzy któryś uczeń chwilę szczególnego zapału, radosnego upojenia.

Wieś u Kochanowskiego a u Mickiewicza. Obrazy przyrody w Panu Tadeuszu. Życie wewnętrzne Słowackiego. Stosunek krytyków do Słowackiego. Stosunek Słowackiego do religji. Walka Słowackiego z Mickiewiczem. Jak przerabia Słowacki motywy z Dziadów i o ile to się wiąże z psychiką 2 wieszczów. Dosnuj dalszy wątek do Zemsty Fredry. Konrad, Kordjan, Iridjon, Halban, Masynissa. Wzajemne oddziaływanie na siebie Słowackiego i Krasińskiego.

Lud w literaturze polskiej (na tle prądów społecznych, politycznych, literackich). Sielanka jako odbicie prądów literackich w poszczególnych epokach. Postać Judyma, Kordjana, Rozłuckiego i Konrada. Charakterystyka którejkolwiek poznanej osoby. Typy postaci bohaterskich w powieściach Sienkiewicza. Porównać ludność Mickiewicza lub Brodzińskiego z ludnością Konopnickiej lub Kasprowicza. Stosunek do poezji w utworach romantyków i Asnyka. Zagadnienia romantyzmu w oświetleniu utworów Wyspiańskiego. Porównawcze zestawienie epoki romantyzmu i pozytywizmu. (Idea przewodnia utworów, bohaterzy, kompozycja, technika). Rola ludu w życiu i kulturze narodu. Przyroda tatrzańska w utworach poetów Tatr. Tło akcji w Odprawie, Balladynie, Lilli Wenedzie, Iridjonie, Starej Baśni itd. itd. Jaką rolę w życiu powinny odgrywać interesy materjalne?

Rozważania dla klasy najwyższej na tle nauki propedeutyki filozofji.

W związku z Kordjanem: a) Jakie motywy działają na moje postępowanie? (Szczegółowy wypadek określi każdy uczeń samodzielnie).

b) Chwila przeżytego lęku, trwogi, radości.

c) Chwila wahania.

d) Zwycięstwo nad sobą.

W jakim stanie się znajdujesz podczas pisania zadania szkolnego?

Ułożyć opowiadanie, dowodzące, że kojarzenie wyobrażeń wpływa na postępowanie człowieka.

Psychologja którejkolwiek postaci z lektury szkolnej lub prywatnej.

Wartość ideału w życiu.

Jaki powinien być stosunek jednostki do społeczeństwa?

Znaczenie i wartość altruizmu, pracy zbiorowej. Na czem polega siła pracy zbiorowej? Jej skutki.

Jakie cechy powinny charakteryzować młodzieńca? W jaki sposób może je zdobyć?

Jakie wartości można wynieść ze szkoły, z domu?

Jaki zawód chcesz sobie obrać i dlaczego?

Zagadnienia aktualne.

Dlaczego powinniśmy czytać dzienniki, czasopisma i t. d. (Nawiązać do Powrotu posła).

Jaki pożytek przynoszą nam książki?

Rozwiń myśl Niemcewicza: „Dom zawsze ustępować winien krajowi". (Warunkowo na przykładach z ostatnich czasów, w formie powiastki...)

Jakie wynikają konsekwencje z zasady: „Niech każdy ma szczęśliwość powszechną w pamięci, I miłość własną kraju miłości poświęci".

Jak sobie wyobrażam cel wychowania? Dlaczego się uczymy historji polskiej, powszechnej? Dlaczego się uczymy języków obcych? Dlaczego powinniśmy szanować własny język?

Rozwiń myśl zdania: „...Byleśmy zgodni byli i cierpliwi, Ujrzymy dobre skutki nowego porządku" w zastosowaniu do odrodzonej Polski.

Kilka tematów Konarskiego i dzisiaj bardzo aktualnych.

Mowa, ażeby śmiałość fałszujących monetę, nowa jak najsurowsza obostrzyła ustawa.

Szereg innych mów, podawanych przez Konarskiego:

Najsurowiej zakazać obywatelom brać pieniądze, ordery itp. od obcych monarchów bez zezwolenia Rzeczypospolitej.

Wszelki zbytek jest szkodliwy Rzeczypospolitej.

Skarb jest konieczny dla Rzeczypospolitej.

Służba wierna dla Rzeczypospolitej nie żąda pochwały.

Dla dobra ojczyzny własnego mienia szczędzić nie należy.
Mężowie znakomici w państwie potrzebują wymowy i mądrości.
W wojnie domowej i zwycięstwo bardzo jest szkodliwe.
Należy zbudować most pod .. Warszawą (Sandomierzem...)
Co począć z ubogimi, aby nie byli zmuszeni żebrać?
Nie tracić czasu na zbyteczne dysputy.
Mężczyźnie nie przystoi zbytnia troska o piękność oblicza i postawy.
Koryto Wisły należy uregulować.
Nie przystoi uskarżać się na przeciwności.
Rzeczpospolita powinna się opierać na własnych siłach, a nie na oczekiwaniu pomocy i obronie narodów i panujących sąsiednich.

Tematy mów i kompozycyj w szkołach Komisji Edukacji Narodowej.

(Kwestje i dzisiaj aktualne.)

I. Szkoła podwydziałowa w Płocku.

Wydatki podług stanu i dochodów miarkowane być winny.
Człowiek z postępków złych chlubiwszy się jest najnieszczęśliwszy.
Młodzieniaszkowie, choćby żadnej nie mieli nagrody za prace swoje, przez miłość jednak dobra pospolitego mają się wydoskonalać w naukach do usług ojczyzny.

Stałość i uszczęśliwienie każdej rzeczypospolitej i zgromadzenia zatrzymuje się przez ukaranie złych, a nagrodę dobrym (z Solona).

Wspaniałe i szlachetne serce niema się odstraszać niewdzięcznością od dobrze czynienia (z Platona).

Gruntownie w naukach chcący postąpić i po skończonych szkołach ksiąg czytania zaniedbywać nie powinien.

Najlepszym nieszczęśliwych obrońcą jest ten, który sam doświadczył nieszczęścia.

Mając co znacznego poczynać, długo namyślać się potrzeba.

Mowa krótka na pochwałę ubóstwa (na naganę ubóstwa).

Być zbyt troskliwym w zbieraniu majątków jest — oczywistego szukać nieszczęścia.

Krzywoprzysięgać — ani nawet dla wsparcia krewnych i przyjaciół nie potrzeba.

Wiek młody najzdatniejszym czyni człowieka do nabycia cnoty.
Męstwo najlepiej wydać się może w przeciwnościach.
Czas ze wszystkich na świecie rzeczy jest rzeczą najszacowniejszą.
O skromności, najprzyzwoitszej młodzieży cnocie.
O prawdziwej szlachetności, która się na cnocie zasadza.
O zwyciężeniu trudności, które młodych umysły od nauk odrażać zwykły.

Dla pomnożenia nauk trzeba i po zakończonych szkołach onemi się bawić.

Dla pomnożenia nauk emulacja (szlachetna) wiele pomaga.

Jak wielka jest zacność i jak wielkie pożytki wymowy tak w stanie świeckim, jak i duchowym.

Mowa dowodząca, że państwa interes wymaga, aby rolnicy przyzwoite swemu stanowi mieli oświecenie.

Oświecenie wszystkim jest potrzebne.

O miłości ojczyzny.

O szkodliwych skutkach wojny.

O pożytkach pokoju.

O rolnictwie.

O handlu.

O potrzebie nagród.

O zbytkach, jak są szkodliwe narodowi.

O korzyściach handlu w narodowej społeczności.

II. Szkoła wydziałowa w Poznaniu.

Przyjaciel prawdziwy skarbem człowieka jest najszacowniejszym.

Pracy chwalebnej i pożytecznej sprawiedliwie postanowiona jest nagroda.

Mowa odwodząca obywatelów od wzniecenia domowej przeciwko ojczyźnie wojny. Mowa zachęcająca obywatelów do podniesienia broni przeciwko nieprzyjacielowi, wkraczającemu w granice państwa i spustoszeniem grożącemu.

Mowa poganina broniącego przed Neronem niewinności chrześcijan.

Obrona młodzieńca oskarżonego w aeropagu o wyłupienie oczu przepiórce.

Obrona Diogenesa wśród południa z zapaloną pochodnią szukającego w Atenach ludzi.

Mowa zalecająca potrzebę ustanowienia szpitali.

O potrzebie przyzwyczajania się z młodu do pracy.

O wyznaczaniu nagrody dla rolników, którzy się szczególniej nad innych do uprawy roli przykładają.

III. Szkoła podwydziałowa w Pułtusku.

Człowiek uczony, a bez żadnej cnoty, więcej może zaszkodzić ojczyźnie, aniżeli wielu nieuczonych, choćby najgorszych.

Wiek młody jest najsposobniejszy do nauk.

O potrzebie wymowy.

O potrzebie zniesienia zbytków w sukniach i paradzie, a podwyższenia podatków na publiczny skarb.

O potrzebie przyzwoitej dyscypliny szkolnej.

O unikaniu złego towarzystwa. O pożytkach obcowania z dobrymi.

O wzbudzeniu pilności w niedbałym.

O niewdzięczności.

O przyczynach, dlaczego niekiedy z równie dobrej edukacji odrodni ojczyzny wychodzą synowie.

IV. Szkoła podwydziałowa węgrowska.

Pilny uczeń nabiera powoli wielu rzeczy wiadomości, a potem mądrości ku pożytkowi ojczyzny i obywatelów. Niedbalstwo i niechęć studenta w naukach przyprawia o wielkie szkody tego życia i w obywatelstwie, co karą dla niego być powinno największą.

W naukach najprzyzwoiciej jest się ćwiczyć wtenczas, gdy pora jest najlepsza.

Cnoty najlepiej doświadczyć można w przeciwnościach.

Żaden rząd doskonały być nie może, gdzie nie masz prawa.

Mowa zachęcająca nabycie wszelkich nauk i umiejętności. Mowa ukazująca niepomyślne skutki tych, którzy żadnej nie mają umiejętności.

Mowa ukazująca, jak miłe jest życie tych, którzy się zabawiają rolnictwem, ogrodnictwem i innem gospodarstwem.

Mowa, że państwa tam są najszczęśliwsze, gdzie cnota nagrodę słuszną odnosi. Ludzie cnotliwi niczego się nie boją.

Kłamstwa zawsze i najbardziej wystrzegać się trzeba.

Mowa radząca, aby honory i dochody ojczyste nie były dawane obcym, tylko rodowitym obywatelom. Mowa zbijająca tę propozycję.

Mowa skarżąca przed sądem dłużnika.

Życie nadewszystko jest najmilsze.

Najlepiej doświadczamy przyjaźni w przeciwnościach.

Przez cnotę i naukę nabywają się dostojeństwa.

Przodków gorliwość w bronieniu ojczyzny godna w każdym wieku pamięci i naśladowania. Naśladowanie powinno być rozumne i rozważne, nie płoche.

Władza szkolna przez doskonalenie młodzieży w naukach uszczęśliwia naród.

Miłość, wierność i uszanowanie winniśmy zawsze głowie państwa. Mowa zachęcająca do jedności i zgody podczas sejmów obywatelów. Grzeszy przeciwko rzeczypospolitej ten, który dla dostąpienia jakiej godności szuka protekcji u obcych (monarchów) rządów.

Cnota jest najpiękniejszym w świecie pięknych serc zaszczytem.

Ustanowić należy, aby handel żaden nie szkodził szlacheckiemu stanowi.
